

INFORMÁCIÓK

Emlékeztető a Gyógypedagógiai Albizottság 1998. december 7-én tartott üléséről

Az MTA Pedagógiai Bizottság Gyógypedagógiai Albizottsága ezen az ülésén „A magyar közoktatás fejlesztésének stratégiája” (3. Összeszerkesztett, nyers szövegváltozat, 1998. 06. 30.) című anyagot tárgyalta. A stratégiát a volt Művelődési és Közoktatási Minisztérium helyettes államtitkára, Báthory Zoltán felkérésére egy szakértői bizottság készítette.

Gordosné dr. Szabó Anna üléselnök a téma napirendre tűzését indokolva, bevezetőjében elmondta, hogy a stratégiát az MTA Pedagógiai Bizottsága 1998. szeptember 25-én tárgyalta. Összefoglalóan ismertette a Pedagógiai Bizottság ülésén elhangzottakat, majd arról számolt be, hogy a Gyógypedagógiai Albizottság vezetősége fontosnak tartotta a stratégia napirendre tűzését az Albizottság soron következő ülésén is. Emlékeztetőül felidézte a korábbi stratégiaváltozatokat, így az 1994-ben készült első változatot, amely a fogyatékosokkal/sérültekkel egyáltalán nem foglalkozott, majd az 1996-ban készült második változatot, amelyben egy szűkszavú, akkor gyógypedagógiai szakmai körökben elégedetlenséget kiváltó bekezdés foglalkozott a fogyatékosok nevelésével, oktatásával. Ez a harmadik változat már mintegy 13 oldal terjedelemben foglalkozik a hátrányos helyzetű csoportok bemutatásával és a speciális igényű tanulók fejlesztésének kérdéseivel.

Az üléselnök kifejezésre juttatta, hogy az Albizottság vezetősége azt szeretné, ha ezen az ülésen a gyógypedagógia kompetencia körébe tartozó kérdésekre fordítanának az Albizottság tagjai és a meghívott vendégek fokozott figyelmet. Reagálnának a stratégiában olvasható helyzetleírásra, pontosabban fogalmazva arra, mennyiben tudnak azonosulni a leírtakkal. Milyennek ítélik a fejlesztés koncepcióját, ebben a felfogásban mennyire tartják inkluzívnak a közoktatást. Az Albizottság is – miként a Pedagógiai Bizottság – eurokomformnak minősíti-e a stratégiát, különös tekintettel a speciális nevelési/iskoláztatási szükségletek szempontjaira.

A hozzászólásra felkért *dr. Illyés Sándor* tájékoztatást tartott „A magyar közoktatás fejlesztésének stratégiája” című előterjesztés harmadik szövegváltozatáról.

Kiemelte, hogy az anyagot nagy tudású szakértői bizottság állította össze, akik az elmúlt években több, igen jelentős összefoglalást készítettek, többek között a közoktatásról szóló jelentéseket.

A stratégia gazdag információs anyagra támaszkodik, és igen fontos összefüggéseket tár fel. Értéke továbbá az áttekinthetőség, az érthető nyelvezet és a kitűnő szerkezet. A stratégia pontosan jelöli meg azokat a célkitűzéseket, amelyeket a munkaerő-szükséglet várható alakulása szempontjából a közoktatásnak biztosítania kell. Értéke továbbá az is, hogy részletesen szól a közoktatás finanszírozásáról, ezen belül a pedagógusok bérhelyzetéről, és konkrét javaslatokat fogalmaz meg ezek javítására.

Kritikai szempontból emelte ki, hogy a stratégia olyan politikai és szakmai konszenzusra támaszkodik, amely jelenleg megszűnőben van. A Nemzeti Alaptantervre, valamint az ehhez kapcsolódó alapvető megállapításokra (pl. pedagógiai ciklusok, műveltség-területek). Az iskolaszervezet jövőjére vonatkozó kormányzati elképzelések és szakmai álláspontok ugyanis nem mindenben fedik a stratégia megállapításait.

Kifogásolta továbbá a közoktatás elsősorban oktatás-centrikus értelmezését, és hiányolta a közoktatás nevelés szempontjából történő bemutatását, valamint az itt megjelölhető stratégiai feladatok kifejtését.

A stratégia fő értéke a magas színvonalú közgazdasági szemlélet alkalmazása, amely más oldalról korlátozza is az anyagot abban, hogy az iskola szélesebb értelemben vett emberformáló tevékenységéről is szóljon, a jelen helyzetet felvázolja és a jövőbeni feladatokat is megfogalmazza. A közoktatásnak nemcsak a versenyképes munkaerő létrehozását kell elősegítenie, hanem a közéleti ember, a családban élni tudó ember és az au-

Információk

tonóm individuum kialakítását is. Ezek olyan feladatok, amelyek a stratégiai gondolkozásmód közgazdasági kereteit meghaladják.

Ezért célszerű lenne az előterjesztés gazdagítása, elsősorban szociológiai, pszichológiai és tágabb értelemben vett neveléstudományi szempontok bevonásával.

A másik felkért hozzászóló *Nagy Gyöngyi Mária* átfogó tájékoztatást adott a gyógypedagógiai iskoláztatás jelenlegi helyzetéről.

Ismertette a népességre vonatkozó főbb statisztikai adatokat: gyógypedagógiai intézményben ellátott 42 804 fő, integrált nevelésben részesülő 3 968 fő. Ez utóbbi adattal kapcsolatosan feltételezi, hogy jelentős részük a „más fogyatékos” kategóriába tartozó.

Felhívta a figyelmet a megyénkénti szóródás jelentős mértékére, valamint arra, hogy a 42 804 fő 65%-a önálló gyógypedagógiai intézményben, 35%-a általános iskola tagozatos osztályaiban kap gyógypedagógiai ellátást, s hogy a gyógypedagógusi képzéssel rendelkezők aránya az intézetekben 65%, míg az általános iskolákban csupán 40%.

Foglalkozott a korai fejlesztés és gondozás kérdéskörével is, kiemelve, hogy az ellátó rendszer sajnos még csak részlegesen kialakult.

A fogyatékos gyermekekre, tanulóira vonatkozó minisztériumi „irányelvek”-kel kapcsolatosan elmondta, hogy azok legfontosabb funkciója a nevelés- és oktatás tartalmának differenciálásához nyújtott segítség.

Korreferátumát a gyógypedagógiai ellátáshoz kapcsolódó támogatások, így a normatív állami támogatás, a kiegészítő támogatások, a közalapítvány nyújtotta lehetőség, az OM terhére biztosított támogatások egyes paramétereinek bemutatásával zárta. (A korreferátum teljes szövegét a Gyógypedagógiai Szemle 1999/1. Számában teljes terjedelmében közöljük.)

A korreferátumokat követő kérdések a következő területeket érintették: a gyógypedagógia a helyi tantervek kialakításánál mozgatott szakaszhatárokkal élt, hogyan viszonyul ehhez a tervezett 8+4 szakaszolás; a képzési kötelezettségre vonatkozó 5 óra miért csökkent 3-ra; kiket tekinthetünk integráltan ellátottaknak, a „más fogyatékos” miatt, hiszen e népesség eddig is az általános iskolában tanult, ugyanakkor a tagozatos osztályban lévők részlegesen integráltak tekinthetők-e (ez utóbbi kérdésben úgy tűnik nincs szakmai, illetve szakmaközi konszenzus); egy közoktatás-fejlesztési stratégiának nem kellene-e foglalkoznia a pedagógus-szakma elnöiesedésével; hogyan lehet, illetve szükséges-e a diákotthonok lebontása?

A kérdések megvitatását nagy számú hozzászólás követte, s ez is jelzi egyrészt a téma fontosságát, másrészt pedig a megvitatott anyag összetettségét.

A hozzászólások többsége elismerte, hogy ez az összeállítás a „Jelentés a magyar közoktatásról” tárgyú előanyaghoz képest pozitív változáson ment át. Ezzel együtt is azonban ellentmondásokat, tárgyi tévedéseket, téves minősítéseket és hiányosságokat is tartalmaz.

Az anyag egy működő rendszert elemez, tartalmi kérdésekkel nem foglalkozik. Ennek is tudható be szűkített, pragmatista pedagógiai-értelmezése. A neveléstudomány ugyanis nem azt érti tanuláson, amit ez a koncepció. Ennek, s a gazdasági szempontok ilyen túlzott mértékű érvényesülésének tudható be, hogy az anyag nem szól nevelésről, értékrendszerről, viselkedési, kapcsolati mintákról, holott a tanulási folyamatnak ezek is meghatározó elemei.

A fogyatékoság-üggyel kapcsolatosan az észrevételekben kiemelésre került, hogy a koncepció nem ad teljes képet a fogyatékosok ellátásának tervéről, mivel főként az enyhe problémákkal foglalkozik. Nincs benne pl. rehabilitációs célmeghatározás, nem szól a pedagógiai szakszolgálatról, sőt összemosza a hátrányos helyzet és fogyatékos fogalmakat, mivel a fogyatékoságot a hátrányos helyzet fogalomkörén belül helyezi el.

Az anyag sajátos következménye, hogy míg a fogyatékosok esetében a szegregált oktatást negatívan minősíti, addig a halmozottan hátrányos helyzetű, s a cigány tanulóknál azt elfogadhatónak tartja. Meglehetősen szűkített tartalmaz a stratégia a halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatosan, amikor is megsegítésüket a kommunikációjuk fejlesztése érdekében bővített logopédiai hálózatban véli megtalálni, negligálva ezzel a pszichopedagógia szak ez irányú tevékenységét.

A fejlesztési stratégia erőteljesen vitatható állítása az is, hogy a gyógypedagógia azért nem hat pozitívan a pedagógiára, mert a gyógypedagógus-képzés szegregált. Ennek alapvetően mond ellent a gyógypedagógia interdiszciplinaritása, a társszakmákkal való kutatási együttműködése, s nem utolsó sorban a pedagógusok számára kialakított számos továbbképzési programja.

Információk

Hasonló meg- és elítélést kap ebben az anyagban a pedagógia is, mivel negligálódik benne a 80-as évek közepétől, végétől kialakuló alternatív iskola-mozgalom a hátrányos helyzetű, s egyéb más problémákkal küzdő tanulók megsegítésére.

Az észrevételeken túl az Albizottság ezen ülését három konkrét javaslattal zárta:

- javasolni kell a KOMA-nak, hogy írjon ki pályázatot „a törvényi szabályozás érvényesülése a fogyatékoság-ügy területén” témára;
- a jövőben a közoktatási fejlesztési stratégiát kimunkáló bizottságnak legyen tagja egy gyógypedagógiában jártas szakértő is;
- az Albizottság következő ülésén tűzze napirendre a „minőségbiztosítás” kérdéskörét.

Budapest, 1999. január 25.

Dr. Volentics Anna